

Stockholm 2017-01-23

Besök: S:t Eriksgatan 44, 4tr
Post: Box 49 084, 100 28 Stockholm
Tel: 08-677 70 10
Org.nr: 80 20 02-36 05
E-post: info@neuroforbundet.se
Webb: neuroforbundet.se
Vår referens: Karin Månsson

Justitiedepartementet
Petra Forslid
103 33 Stockholm

Ju.16@regeringskansliet.se
petra.forslid@regeringskansliet.se

Synpunkter på Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten

SOU 2016:71

Sammanfattning

Neuroförbundet menar att utredningen ser alltför snävt på hur valhemligheten kan skyddas. Valhemligheten för väljare med olika funktionsförmåga analyseras inte. Vi menar att hela valprocessen, inklusive utbildning och information, lokaler, utrustning och rutiner, borde beaktas. Vi menar också att olika sätt att välja där, skyddet för valhemligheten förstärkts, borde föreslagits.

Inledning

Neuroförbundet har via Lika Unika beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad remiss. Vi är en rikstäckande organisation av och för personer med neurologiska sjukdomar och skador. Dessa leder i många fall till nedsatt rörelseförmåga, kognitiva svårigheter, hjärntrötthet, med mera. Neuroförbundets medlemmar och andra med dessa diagnoser kan ha behov av god tillgänglighet och användbarhet, personlig assistans och andra råd- och stödinsatser med mera. Neuroförbundet verkar för att personer med neurologiska diagnoser och deras anhöriga, skall få sina rättigheter och behov tillgodosedda och kunna vara självständiga och delaktiga i samhällslivet.

Neuroförbundet stödjer sig på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess principer om icke-diskriminering, delaktighet, självbestämmande och jämlikhet samt FN:s slutsatser avseende Sveriges rapport. Genom att ratificera FN-konventionen har Sverige förbundet sig att följa konventionens intentioner.

FN-konventionens artikel 29, Deltagande i det politiska och offentliga livet, anger a) rätten att rösta, vilket innebär i) ändamålsenliga valprocedurer, anordningar med mera, ii) hemlig röstning och iii) vid behov hjälp av vald person.

FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning granskade 2014 Sveriges rapportering av tillämpningen av konventionen. Kommittén uttrycker oro över bristen på information om tillgänglighet och anpassning under valrörelsen, för att stödja rätten att rösta. Kommittén rekommenderar Sverige att säkerställa att valinformation och valkampanjer görs tillgängliga samt att det finns stöd och hjälp i vallokalerna.

Myndigheten för delaktighet har presenterat en studie av tillgängligheten vid de allmänna valen 2014, Val på lika villkor? Studien identifierar en rad åtgärdsområden; grundläggande tillgänglighet, ökad kunskap hos ansvariga aktörer, riktlinjer och standarder, förbättring av valsedlarnas utformning, utredning av tekniska möjligheter och förbättrad information till medborgarna.

Varken FN-konventionen, FN-kommitténs rekommendationer eller Myndigheten för delaktighets identifierade förbättringsområden har beaktats i utredningen.

Avgränsning

Utredningen består av två delar; snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten. Förstärkt skydd för valhemligheten definieras i uppdraget som sättet att tillhandahålla valsedlar.

Neuroförbundet värnar att de grundlagsstadgade fria, hemliga och direkta valen i praktiken ska gälla alla medborgare, oavsett funktionsnedsättning, och lämnar därför synpunkter på den del av betänkandet som gäller valhemligheten.

Förstärkt valhemlighet

Fria, hemliga och direkta val är en grundlagsskyddad rättighet. Detta gör frågan om skydd för valhemligheten principiellt väldigt viktigt.

Neuroförbundet menar att praktiska lösningar för hur valhemligheten kan tillgodoses för alla medborgare måste formas.

Bakgrunden till uppdraget är bland annat kritik från internationella valövervakare vad gäller risk för yttre påverkan.

Neuroförbundet beklagar att direktiven varken tagit med de rekommendationer FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning gett Sverige eller Myndigheten för delaktighets förbättringsområden.

FN-kommittén tar i sina rekommendationer inte upp skyddet av valhemligheten. Kommittén tar däremot upp förutsättningarna för väljare med funktionsnedsättning att välja. Utredningen slår emellertid fast att den lösning som väljs för att skydda valhemligheten ska utgå från väljarnas perspektiv. Utredningen konstaterar att, för att bedöma om valhemligheten tillgodoses, måste valprocessens olika delar bedömas.

Neuroförbundet saknar i utredningen en bedömning av hela valprocessen och dess olika komponenter samt analys av väljarnas varierande förutsättningar, särskilt de svårigheter personer med nedsatt funktionsförmåga kan ha, med syfte att förbättra såväl möjligheten att välja som skyddet av valhemligheten.

Valprocessen omfattar utbildning och information till såväl röstmottagare som väljare. Förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta i samhällslivet förändras ständigt. Ny teknik, personlig assistans och andra insatser kan snabbt förbättra möjligheterna.

Neuroförbundet menar att utbildning och information till röstmottagare och väljare måste omfatta aktuella och korrekta uppgifter om förutsättningarna för personer med nedsatt funktionsförmåga att välja samt erbjudas väljarna i tillgänglig form.

Valprocessen omfattar också lokaler, utrustning och rutiner. Det går idag att välja på olika sätt. Förutom i vallokal kan man bland annat välja via ombud eller brev. Utredningen resonerar kring det allmännas ansvar för att tillgodose skyddet för valhemligheten och väljarens eget ansvar. Det konstateras att olika former av röstning tillgodoser skyddet för valhemligheten olika väl. Att välja via ombud eller brev bedöms som mindre skyddat än att välja i vallokal. De sätt att välja där valhemligheten bedöms som sämst skyddad, behandlas emellertid inte av utredningen.

Neuroförbundet antar att personer med funktionsnedsättning är mera hänvisade till de alternativ där valhemligheten är mindre skyddad, än andra väljare.

Tillhandahållande av valsedlar

Kommittédirektiven anger att utredningen ska analysera och ta ställning till på vad sätt krav på hur valsedlar tillhandahålls i anslutning till röstmottagningsstället kan skärpas, för att öka skyddet av valhemligheten. I vallagen anges att valsedlar ska placeras på lämplig plats i vallokalen.

Neuroförbundet menar att utredningen ser alltför snävt på frågan om att öka skyddet för valhemligheten genom att reducera ärendet till valsedlarnas placering i vallokalen.

Utredningen behandlar olika sätt att distribuera valsedlarna; att placera dem bakom en särskild valskärm, i ett separat rum, att väljaren själv skriver ut dem i valbåset och att placera valsedlar i alla valbåsar. De två första förslagen avfärdas bland annat på grund av arbetet med att upprätthålla ordningen bland valsedlarna blir omfattande. Att väljaren själv skriver ut sina valsedlar anses för störningskänsligt och dyrbart. Utredningen presenterar ett förslag vilket innebär att valsedlar placeras i samtliga valbåsar och att nya valbåsar därför måste formges och produceras.

Neuroförbundet förstår att ett robust distributionssystem för valsedlar måste väljas.

Neuroförbundet menar emellertid att modernt, teknikbaserat distributions- och valsystem borde undersökts noggrannare då det skulle kunna möjliggöra att fler personer med nedsatt funktionsförmåga kan välja utan hjälp av ombud eller röstmottagare.

Neuroförbundet menar att med utgångspunkt från väljarnas olika funktionsförmågor borde olika sätt att välja, där skyddet för valhemligheten förstärks, föreslås.

Till utredningen bifogas bilder av valbåsar med plats för valsedlar.

Neuroförbundet konstaterar att de avbildade valbåsarna ställer krav på god rörlighet, synförmåga, balans med mera, för att väljaren ska kunna rösta utan hjälp och därmed säkra valhemligheten. Valbåsen saknar sittplats och kräver att man kan dra för draperiet, plocka valsedlar med mera.

Utredningen har i uppdrag att beakta förslagens betydelse för väljare med funktionsnedsättning och konstaterar att förslaget inte innebär någon försämring.

Neuroförbundet menar att förslaget för att vara försvarbart borde innebära förbättringar också för personer med nedsatt funktionsförmåga.

Med vänliga hälsningar

Neuroförbundet

Lise Lidbäck
förbundsordförande